

B. Mogorosi,
Sheenspost Bantu School,
P.O. Box 26,
TWEESPRUIT.

16

0-16

Short account of the Kgatla Tribes.
Bakgatla.

K32/22

1/4

Go bolela Senya wa Mokgatla a re:

Bakgatla ke ba ga (1) Mosetlha. (2) Ba ga Kgahela. (3) Ba ga Mmatsau. Senya wa Kwantle wa Kowê wa Kowê a re bone ke ba ga mmanaana me ba bina Kgabo ya molelo. Ba kgutlha ~~ja~~ ke Bakgahela. Me ba owa ~~ax~~ dloô di le pedi:- Ba ga Manaana, ba ga Mosetlha.

Erile ha ~~ax~~ бага manaana ba owa mo mo ga Kgahela ba golega namane e naana, ba tswa ba e tlogela e lela. Erile ha бага manaana ba kgaogana le ba ga Kgahela, kgosi ya Bagakgahela e ne e le mokopu. Ba ga manaana ke bana ba ga Makaba. Bakgaogane le ba ga Kgahela mo Sehikile. Senye o ôula kwa ga ra Matale Dibokoloding me o utlwile Botlhe ka rragwe mogolo e leng Kowê a Kwantle wa mokgatla. Erile ha go tlea twe ke ba ga manaana ga bo go rewa ka ba ile ba kgaogana le ba ga kgahela kgosi ya bone e le Mokopu a a Tshukudu. Kgosi ya ba ga Manaane ya nna Kgatlhe. Bakgatla ke Becwana. Gatwe ga ne ga busa Kgatlhe. Seepapico. Mosiga. Hato. Kowê. Kwantle a Kowa Kalaote a Kwantle Mpele. Kalaote (2). Kwantle (2) Pilane, le Maletse Nwana wa mosimane wa ga Seepapico e ne e le Mokopu. E le wa 2. mosadi eo mmotlana. Wa mosadi eo mogolo e le mosetsana. Me mosetsana a tshegetsa bogosi jwa ba ga Kgahela. Me бага Kgahela ba gana bogosi jwa nwana wa mosetsana me ba tsemaga. Senya o tsaletwe ko Kanye a re: Bakgatla ke morafe o mogolo thata. Ba kgaoganye ba dira dichaba tse dintsinzana. Ba owa ntlheng ya Bothabatsatsi ba tla kwano Baphirima-tsatsi. Ba tshela noka ya Limpopo, me ba e leng ba bagolo ba sala kwa moseja ga yone. Bakgatla ba bagolo ke ba ga Mosetlha, me ba agile mo kgaolong ya Transvaal ya Waterberg. Ba kgaogane le ba ga kgapela ka pusho ya ga mosethe kgosi e kgolo ya bone. Ba ga mosetlha ba kgaogane dichaba tse kana: (1) Ba ga Mosetlha. (2) Ba ga kgahela. (3) Ba ga Matsau. (4) Ba ga Mocha. (5) Ba ga Mmanaana. Merahe e metlhano e e bidiwa Bakgatla, me e bina kgabo. Dikgosi tsa ba ga mosetlha ha rulaganwa ka

- tlhotlhomisho maina a cone ke a: Mosetlhe. Sikwane. Tlhabané mmusi. Sekwane. Thipé ~~Matsapané~~ Matsapané. Nehaopé. Diratsagae le Nehaopé (2). Ga go na polelo e e tlelaeng sentle ka ga dikgosi tse. Empa ha e se ba bohelo hela. Nehaope wa ntlha o busitse Bakgatlha ba ga Mosetlhe pelenyana ga dintwa tsa Matebele a ga Motsелеkatse, ha Motaelekatse a tsena mo le hatshing je jaanong le bidwang Pretoria. Nehaope a sia a ya ga Mmapela, a nna teng go hitlhela Motsелеkatse a tlogile mo lehatshing jeo. me a tla gape. Nehaope o na a tllhabana le monnawe Thipé, a mo ehwara, a tllhaba ka leramo jaska kgomo. Me a ipoka a re: Diphera na lo bwa lo le bo mang? Ha go sa bus nna pheru e kgolo! Fale le tselwang eo o tllileng a tsala Ema-monwaneng ke mang? Morago ga gagwe ga busa morwawe Matsapané me a swa ka bonako. Jaanong ga busa Thipe wa bobedi. Le ene a busa dingwaganyana hela me bogosi jwa ga Mosetlha bo se ke jwa tia thata ka dikgosi tsa bone di shwa ka bonako. Ba ga Kgahela ke sechaba se se thata me ba bina kgabo. Gatwe pele e ne e le ya molelô. Me dipôkô tsa bome tsa re: Sedibelô mollô, morula o kgothi kgolo, Bana ba Setafana sa moruleng
- sa hudwa metsi ya halala.
- Le ha gontse jalo kgabo e ba e tlotlang thata ke ~~phôlôfôcwana~~ ~~phôlôfôcwana~~ phôlôfôcwana e e dulang mo sekgweng sa noka le mo dithebeng. Ga go itsiwe gore ba kgaoganye ka ntlha yang. Congwe gotwe ba kgaogane ka go seka bogosi. Ba kgaogane mo pushong ya Kgahela morwa mosetlhe eo mmotlana. Jaanong ba e leng ba ga, Kgahela ba ikgethela êné kgosi ya pele ya Bakgatlha ba. Maselelane
4. éné e ne e le motlhabani eo mogolo wa dintwa. Ha a bolelwa gatwe: Motsana molwela ditlhare mosenya kgakgathe tsa bangwe. Morwa Kgahela ke Tebele. Molehe e ne ke Kramothibedi a dikgabotsagae. Pheto ena e na a tllhabana ntwaga ya mo gae, a tllhabana le rangwanaagwe Makgôcô Mokgoco o na a ya go thusa bakwena kwa Segeng ha ba tllhabana le Bangwaketse. Ha a le kwa mokwena a laletsa Legwale, kgosi ya Mokwena, go ya go tllhabana le Phetó, morwa mogoloô. Ntwaga ya tllhabana thata, Legwale a ehwarwa ke Bakgatlha me ba mo rekecela, ba ba ba mo naea dikgomo ba mmusetse kwa Mokwena. Me kgosi phetoe a ipoka a re:

412

K32/22

Ke Ramphojane a Bakgatlha,
 Chukudu ya ga mpheteng ke eme;
 Ha lo sa mphete lo tlhōla dilelo,
 Lo tlhōlelwa bo mmaeno go beolwa.

Dikgosi tsa ba ga Kgahela di ne di sa buse ka nako e telele gonne di ne di bolaana mo gae. Gape ga nna le dintwa tse kgolo tsa merahe me ba lwana le bone. Dintwa tse tsa bolaea ba ga phetō ba le bantsi thata me ~~gan~~ bogosi jwa wela mo seatleng sa ga pilane ngwana eo mmotlana wa ga Phetō e se ena wa kgosi. Pilane a tshaba

5. Matebele, a ya thabaneng ya Mmamodimakwaana. Go tloga hong a ya Bapedi ga Mmapela. Ke ha motsolekatse a romela gore Pilane a bcele gae. Ke ha ene a roma monnawe Kgotlhamashwe, Kgotlhamashwe ha a hitlha kwa gae a itira kgosi me Pilane a tshabana nne. Me a seka a tlhola a isa lekgetho kwa go ~~ng~~ mogolowe Pilane. Me jala Pilane ha a tla a tshabana le ena. Motsolekatse a re, Pilane o molato ha a bolaile monnawe Kgotlhamashwe. Ke gōna ha pilane a tla ya ga Mmapela lwa bobedi. Ha Matebele a hitle. Pilane a boela gae. Ke ha namane e tona ya mokgatlha a ibaka a re:

Ke Pilane a malosa;
 Selo se mo Kopong, se mo Ditlhotlhe;
 Ba dintlha ba ntse ba se gwaisa.
 M Ngwale mogolo wa bo Phekwê
 Tau makunya a ga bo phalephala,
 Phologa kwa mariteng a dichwene,
 E kunya, e itlhaganela go aba.
 Ya re e hitlha kwa ga Sidi kwê
 ya lôpa, ya ba ya hitlha lenewe
 Tau ya mahiri.

Bakgatlha ba ne ba sena kgosi ha Pilane a tshabetse Bopedi ba haletse le naga hela. Ke ha Molehê eleng ngwana eo, monyenyanane wa ga pheto, a ikemusa. Molehê a phuta Bakgatlha a ba busa. E rile ha Pilane a boea, a mo naya bogosi ka kagishō. Bakgatlha ba ile ba ntsihala ba thatahala mo pushong ya ga Pilane. Maburu a na a tla mo Rustenburg, me a seke a chwenya Pilane. Makgowa a raya dithaba tse di gauhi le Rustenburg ba re Pelensburg. Gape ga tla matebele a ga ~~MAKALIA~~

Motselekatse a phatlhalatsa Bakgatlha a ba a ba gape ba le bantsi. Eo mongwe e le mg ngwana wa ga kgosi. Filane e leng Kgamanyane. Morago Motselekatse a dumela gore Kgamanyane a boele gae. Ha Filane a shwa Kgamanyane a busa Bakgatlha. O ile a busa ka hobakanyana hela me a isa Bakgatlha mo lehatshing ja Mokwena ka go tshaba lechwenyo ba Maburu. Go tla ga bone mo Mokwena, e ne e le ka Kgolaaganô ya bogologolo ya Bakgatlha le Bakwena. Gonne ba ne ba tlile ba thusetsa Bakwena ha ba lwa le Bangwaketsi kwa Segeng. Empa ga a ka a hitlhela kagisho e e siameng mo go Sechele, gonne Sechele o na a rata ba Bakgatlha ba mo ntshetse dikgahela. Morago ga losho la ga Kgamenya bogosi jwa tsewa ke Lenwe morawe. Lenwe a tihabana le Bakwena morago ga losho lwa ga rragwe. Me morago ga lobaka lo lo telele a dira kagisho le Sechele. Morabe wa Bakgatlha O na le te kerolo di le pedi. Ke ba ba kwa Morolong, mo Transvaal. Ka jeno ba busiwa ke dikgosi tse di sa tialeng thata mo logosing. Go bolele senya wa mokgatlha a re: Bakgatlha ba tletsetletse hela gompijeno ba bangwe ga ba tlhola ba itse mo ba tshimologileng teng.

END.S. 4/2.